

John Edwards. **Un món de llengües: entendre la diversitat lingüística.** Barcelona: Aresta, 2008.

Emili Boix-Fuster*

En el vertigen d'informació de què pot disposar el lector modern (Google proporciona dades inabastables i gairebé indigeribles), s'agraeixen els llibres sintètics, rigorosos i amens com aquest, que vol «proporcionar un tractament que puguin llegir persones de tots els nivells de sofisticació lingüística. Els lingüistes acadèmics professionals necessiten, a vegades, un petit recordatori del context més ampli on s'han de situar els seus esforços» (p. 149-150). Com diu la vella dita castellana, «*lo bueno, si breve, dos veces bueno*» o el que cal és *instruir deleitando*. El lector modern no està preparat ni disposat a llegir volums immensos i desproporcionats com, per exemple, *La il·lusió occitana* d'August Rafanell (2006, Quaderns Crema, 1542 pàgines), amb minúcies eternes i sempiternes sobre les nostres relacions amb els occitans. Un llibre semblant de sociolingüística ocuparia innumbrables lleixes, impaïbles, gairebé odiables.

John Edwards, veterà sociolingüista canadenc (St. Francis Xavier University, a Nova Escòcia), expert sobretot en les relacions entre llengua i identitat, força conegut pel seu manual *Multilingualism* (1994), és l'home adequat en el moment adequat per introduir succintament (155 pàgines) un lector corrent en el tema, tan tenyit d'emocions, de les relacions entre la diversitat lingüística i el món contemporani («la normalitat del multilingüisme i el monolingüisme com a categoria estadísticament menor» (p. 16). En un altre volum (2003b) ja escrigué que «la nostra feina ens du a territoris profundament minats per l'emoció» (p. 45). Els capítols del llibre tracten de la diversitat lingüística al món i en l'individu (capítol 1: «La diversitat lingüística»), del multilingüisme (capítol 2: «Habilitats multilingües», i capítol 3: «L'aparició i la mediació del multilingüisme») i el rol que hi juguen les llengües franques (capítol 4: «Les conseqüències de Babel: Llengües franques»), de la traducció i el seu paper clau d'intermediació entre cultures (capítol 5: «Les conseqüències de Babel: Traducció»), del tema envitricollat del purisme i la normativització (capítol 6: «Mantenir la puresa de les llengües»), de les relacions entre identitats i llengües (capítol 7: «Llengües i identitats en transició», i, finalment, *last but not least*, de la revitalització i, per tant, de la intervenció en les llengües (capítol

* Emili Boix-Fuster, professor de sociolingüística (Departament de Filologia Catalana i CUSC, Universitat de Barcelona).

9: «Intervenció lingüística i la “nova” ecologia del llenguatge»). Edwards posa un èmfasi encertat en la importància cabdal de la transmissió lingüística intergeneracional i critica tant una visió *naïf* de l'ecologia de la llengua com la seva ineficiència per salvar les llengües de la seva desaparició:

«El problema més bàsic en l'enfocament biològic del llenguatge és, senzillament, que el llenguatge no és orgànic. Les llengües per si mateixes no obeeixen imperatius naturals, no tenen qualitats intrínseques relacionades amb alguna mena de supervivència lingüística del més fort, no posseeixen un “principi interior de vida”. La implicació és clara: qualsevol intent d'anar més enllà d'una relació purament metafòrica entre la lingüística i la diversitat biològica aviat s'endinsarà en terreny perillós» (p. 139). «En general, la “nova” ecologia de la llengua no és tant un refinament d'una metodologia científica enfront de noves interpretacions i nous desafiaments com una ideologia sociopolítica» (p. 143). «De fet, em resulta difícil imaginar que des d'una perspectiva culta es pugui votar per la monotonia sobre el color, per la uniformitat sobre la varietat. Però veure aquesta nova ecologia sobre la base d'aquesta preferència no treu que hagi de criticar no només les seves afirmacions més aviat grandiloqüents, sinó també apuntar que, després de tot, les antigues dificultats per al manteniment de les llengües en perill d'extinció no han estat atenuades gràcies a aquestes noves idees. Aquestes dificultats més aviat s'han accentuat i exacerbat en els temps moderns, ja que cada vegada són més les llengües i dominis lingüístics que cauen sota l'ombra de l'anglès» (p. 145).

La seva crítica a aquest ambientalisme ingenu es basa en els repetits fracassos dels processos de recuperació lingüístics:

«La meva crítica principal és que el manteniment de la llengua i la seva revitalització són sempre empreses difícils, que les temptatives del passat s'han enfonsat en els mars de l'entusiasme romàntic i poc realista i que enfocar l'assumpte des d'una posició inicial i de compromís estètic i moral —encara que comprensible i en algunes circumstàncies, lloable— no és part de la pràctica acadèmica desinteressada i té poques probabilitats d'assolir èxit a llarg termini.» (p. 145)

Aquest escepticisme davant l'ambientalisme dominant (avui dia tot ha de ser sostenible...) ja l'enuncià Edwards en textos anteriors (2003a, p. 375):

«L'ecologia de la llengua no ofereix noves perspectives en el bilingüisme i la decadència de les llengües, ni cap manera nova d'influir-hi [...]. Comptant o no amb la “nova” perspectiva ecològica, la planificació lingüística reeixida continua essent un exercici increïblement difícil.»

El panorama planetari que ens ofereix Edwards és una invitació a la tolerància intel·ligent envers la diversitat de llengües i una crida a l'autocentrament de totes les cultures, que haurien de gaudir de la mateixa dignitat. Edwards fa una crida a escoltar la veu de les minories, contra tota mena d'imperialisme lingüístic. Com conclou l'autor, «el missatge més important que s'ha intentat transmetre en aquest llibre, per tant, és que tots els debats de la vida social de la llengua són, en definitiva, debats sobre la identitat de grup» (p. 148). Totes les referències bibliogràfiques, per tal de no afeixugar el text, passen al darrere del volum.

El més destacable del llibre és la claredat expositiva i, a més, els tocs d'ironia, que es pot permetre un gat vell com és l'autor. Per exemple, quan es refereix a les llengües franques, Edwards escriu, per exemple, que «hi ha més caçadors de caps a les jungles corporatives que a Assam» (p. 26) «atès que hi ha moltes llengües i la vida és curta» (p. 39) o, quan ens presenta les relacions entre nacionalisme i llengua, ens recorda que «si el nacionalisme del fort és innoble, el nacionalisme del feble és imprudent» (p. 69).

Un altre aspecte destacable del volum és la seva crítica al filologisme, és a dir, a la visió de la llengua sense tenir en compte les matrius i els teixits socials en què viu i evoluciona (una temptació en què cauen sovint filòlegs poc ensinistrats en les ciències socials). Una imatge resumeix el missatge d'Edwards: «Hom no es guareix del xarampió cobrint les taques». Així mateix, l'autor destaca que en el segle XXI les llengües són fruit de la intervenció i de la voluntat humana, ja no són filles de la inèrcia d'evolucions naturals. No debades «el canvi i la pèrdua lingüístics són símptomes d'una dinàmica més àmplia» (2003b). Les recuperacions de les llengües són moviments socials i, per tant, van molt més enllà de les elucubracions de filòlegs aïllats. Els lingüistes han de treballar colze a colze amb els polítics i els científics socials: «Un obstacle encara més gran ha estat la ingènua assumpció que els investigadors acadèmics poden fer els treballs d'estadistes i de gestors [...] potser l'escull més gran de tots ha estat la convicció miop de que (sic) les llengües existeixen de forma independent, de manera que es podria treballar amb elles de manera aïllada sense tenir en compte la resta del teixit social» (p. 109). És molt captivadora i planteja força preguntes aquesta presentació del poder de la voluntat en la política lingüística: «els esforços per revitalitzar una llengua se solen caracteritzar per un petit grup d'activistes mirant nerviosament cap enrere per a veure quants dels seus presumptes adherents els estan seguint» (p. 124). Per exemple, al nostre país, les crides a la dignitat lingüística, del lingüista potser més conegut i reconegut als països de llengua catalana, Joan Solà, per quanta gent són seguides?

En l'epíleg Edwards clou el petit volum reivindicant que cada llengua és una finestra única al món i a la realitat.

Sols un aspecte clarament negatiu, no imputable a l'autor. El volum presenta un nombre important d'errades normatives que no és acceptable: canvi i caiguda de preposicions, objecte directe amb preposició, manca de dièresi, manca d'apostrofació, ús incorrecte de *per* i *per a*, respòs en lloc de *respost*, *antiguíssim* per *antiquíssim*, absència de pronoms adverbials, confusió entre *me'n donat* (sic) i *m'han donat*, mots castellans (*volumen*), mal ús dels relatius, ús de l'infinitiu en lloc de l'imperatiu a les referències (*veure* en lloc de *vegeu*), majúscules incorrectes a les notes... També hauria convingut un índex alfabètic al final i una indicació del títol original de l'obra.

EDWARDS, John (1994). *Multilingualism*. Londres: Routledge.

EDWARDS, John (2003a). «Language Planning in a language ecology perspective». A: *Actes del Segon Congrés Europeu sobre Planificació Lingüística*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 369-376.

EDWARDS, John (2003b) «Language and the future». A: Tonkin, Humphrey (ed.). *Language in the twenty-first century*. Amsterdam: Benjamins, 35-45.

Bernard Thiry. Terminología y derecho. La responsabilidad civil extracontractual. Contribución a su tratamiento terminográfico y a la Teoría de la Terminología. Granada: Editorial Atrio, 2009 (Traducción en el Atrio, 18). ISBN 978-84-96101-79-1

Montserrat Serra Figueras*

El llibre de Bernard Thiry *Terminología y derecho. La responsabilidad civil extracontractual. Contribución a su tratamiento terminográfico y a la Teoría de la Terminología* està publicat en doble suport, paper i electrònic. El llibre en paper conté el sumari complet de l'obra, la presentació, la bibliografia i l'índex analític. L'obra completa es troba en un CD-ROM, incloses les parts que estan en paper, i consta de set documents en format PDF. I així passa que el que sembla, amb el llibre tancat a la mà, un breu assaig sobre la terminologia i el dret resulta una obra llarga i densa de gairebé tres-centes cinquanta pàgines.

* Montserrat Serra Figueras, Àrea de Recerca Sectorial, TERMCAT.